

<http://ui.ac.ir/en>

Journal of Researches in Linguistics

E-ISSN: 2322-3413

Document Type: Research Paper

12(2), 163-188

Received: 03.10.2020 Accepted: 28.06.2021

Lexical Features of Verb Aspects in Laki Dialect of Darehshahr (Ilam)

Yaser Lotfi

*PhD Candidate, Department of Linguistics, Ilam branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran
lotfi@iau-dar.ac.ir*

Habib Gowhary*

*Assistant Professor, Department of Linguistics, Ilam branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran
gowhari@ilam-iau.ac.ir*

Gholamhosein Karimi- Dustan

*Professor, Linguistic department, faculty of literature and humanistic, University of Tehran, Tehran, Iran
gh5karimi@ut.ac.ir*

Akbar Azizifar,

*Assistant Professor, Department of English Language, Faculty of Medicine, Medical University of Ilam, Iran
akbar_a@yahoo.com*

Abstract:

Of the influential features in determining the type of lexical aspect are dynamicity, durativity, telicity, homogeneity and atomicity of the verb. This qualitative and descriptive-analytical research is based on the data obtained by participatory observation and unstructured and semi-structured interviews with Laki speakers in Darehshahr (Ilam). Based on aspectual approaches of Rostein (2004), Filip (2004: 2012), and Croft (2012), the present study attempts to examine the impacts of these semantic features in determining aspect types in the given dialect. It focuses on those semantic features contributing into determining the lexical aspect types in Laki. It shows that in Laki dialect of Darehshahr, like many Indo-European languages, the mentioned features are influential in determining the lexical aspect type and based on them the situation aspect can be determined. It also shows that in order to explain the factors influencing the situational aspect type, not only the verb and its arguments, but in some cases the semantic and even the pragmatic context should be considered.

Keywords: lexical (situational) aspect, dynamicity, durativity, telicity, homogeneity, atomicity, Laki dialect of Darehshahr

Introduction

One essential category, along with other categories formulated in the verb (such as mood, transitivity, and tense), is aspect. Aspect is usually considered as the way of looking at the internal temporal events in terms of their inception, realization, unfolding, or completion. In aspectual studies, a distinction is often made between two major types of aspect; while grammatical aspect is usually expressed with a definite inflectional or periphrastic element in VP, in lexical approaches to the aspect, without any specific grammatical sign, verbs inherently unfold the intrinsic aspectual properties indicating the beginning, continuation, or completion of the events. In recent approaches to lexical (situational) aspect, the intrinsic features of the verbs are considered to have influential impacts in determining the lexical aspectual type. Of the influential features in determining the type of lexical aspect are dynamicity, durativity, telicity, homogeneity, and atomicity of the verb. As a result, the study of these features as influencing factors is regarded to be of paramount importance in the grammar of natural languages.

Copyright©2021, University of Isfahan. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>, which permits others to download this work and share it with others as long as they credit it, but they can't change it in any way or use it commercially.

<http://dx.doi.org/10.22108/jrl.2021.125078.1511>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20086261.1399.12.2.7.1>

Materials and Methods

Due to the nature of the present study, it has been designed to be a qualitative, descriptive-analytical research based on observation and interviews with Lak speakers and the review of existing text documents. The statistical population of the study includes Lak speakers of Darehshahr villages located in the south of Ilam, Iran. To reduce the effects of language contact, speakers have been selected from villages whose inhabitants often do not speak a language other than Laki. Also, efforts were made to select speakers from families who do not speak a language other than Laki at home. In order to be a comprehensive research, an attempt was made to select speakers from a wide range of literate and illiterate, old, middle-aged and young, and of both male and female genders in a purposeful sampling method. The data collection method was through participatory observation and sometimes unstructured and semi-structured interviews. In this study, after ensuring the linguistic corpus of the study, with thematic analysis, the types of situational (lexical) aspect between the data and the linguistic body mentioned in the studied dialect of the studied Laki dialect have been investigated. Then, according to Croft model (2012) as a comprehensive model in explaining aspectual verb classes, verbs were identified and examined based on the criteria and characteristics considered in the framework of the model.

Discussion of Results and Conclusions

To distinguish the aspectual verbs, distinguishing features and components such as dynamicity, homogeneity, telicity, and atomicity have been used. Based on aspectual approaches of Krifka (1998), Rothstein (2004), Filip (2004: 2012), and Croft (2012), the present study attempts to examine the impacts of these semantic features to determine the aspect types in the given dialect. It tries the answers to the following questions: To what extent can the mentioned factors help in determining the lexical aspect types in Laki, which is one of the Northwestern Iranian languages? Are the mentioned features intrinsic to the verb and the lexical level? Or should the syntactic, semantic, and pragmatic factors be also considered in analyzing the situational aspect? This study shows that in the Laki dialect of Darehshahr, the semantic features of dynamicity, durativity, telicity, homogeneity, and atomicity of the verbs are among the most influential factors in determining the lexical aspect type of the verbs, and therefore, based on these elements the situation aspect system can be determined in the given dialect of Laki. Contrary to some views that consider telicity as an intrinsic feature of the verb, it was observed that in order to explain the factors influencing the situational aspect type, not only the verb and its arguments but in some cases the semantic and even the pragmatic context should be considered. This is in line with the findings of Dowty (1986), Krifka (1998), and Filip (2004, 2009, and 2012). This study also showed that in the mentioned dialect of Laki, like many other Iranian languages, perfect verbs have a telic property and imperfect ones have an atelic property, which is consistent with the findings of Filip (2009) and Borer (2013). It has also been observed that in Laki, as in many Indo-European languages (Comrie, 1976: 46), it is possible to create telic verbs from atelic ones using morphological rules. In addition, due to the unmarked nature of atelic verbs in Laki, it can be concluded that the demarcation of each atelic verb can be used as a basis for making a telic predicate, provided that the verb is combined with an appropriate incremental argument that characterizes the quantitative criterion (QC). This is consistent with the findings of Filip (1999).

References

- Abolhasani, C. Z. (2011). Lexical aspect in Persian verbs. *Persian Literature*, 1(6), 101-120. [In Persian]
- Aliakbari, M., Gheitasi, M., & Anonby, E. (2015). On language distribution in Ilam province, Iran. *Iranian Studies*, 48(6), 835-850.
- Amanollahi, S. (2004). *The Luri peoples*. Āgāh. [In Persian]
- Anonby, E. (2004). Kurdish or Luri. Laki's disputed identity in the Luristan province of Iran. *Kurdische Studien*, 4(5), 7-22.
- Bach, E. (1981). On time, tense, and aspect: An essay in English metaphysics. In P. Cole (Ed.), *Radical pragmatics* (pp. 63–81). Academic Press.

- Barzegar, H. & Karimi Doustan, G. 2017. Lexical aspect in Persian deadjectival complex predicates. *Language Research*, 8(1), 41-57. [In Persian]
- Beavers, J. (2002). Aspect and the distribution of prepositional resultative phrases in English. *LinGOWorking*, 12, 1-40.
- Borer, H. (2013). *Structuring Sense: Taking form* (Vol. 3). Oxford University Press.
- Cheraghi, Z. & Karimi-Doostan, G. (2014). Classification of Persian verbs based on event and aspectual. *Language Research*, 4(2), 41-60. [In Persian]
- Comrie, B. (1976). *Aspect*. Cambridge University Press.
- Croft, W. (2012). *Verbs: Aspect and causal structure*. OUP Oxford.
- Dabir Moghaddam, M. (2014). *Typology of Iranian languages*. SAMT. [In Persian]
- Dahl, O. (1985). *Tense and aspect systems*. Blackwell.
- Daneshpazhouh, F., Karimi-Doostan, G., Mohamad Ebrahimi, Z., Roshan, B. (2014). The Nature of verb lexical aspect and its relation to-rā/rē non-active morpheme in Sorani Kurdish. *Journal of Linguistics & Khorasan Dialects*, 5(8), 53-80. [In Persian]
- Dowty, D. R. (1986). The effects of aspectual class on the temporal structure of discourse: semantics or pragmatics? *Linguistics and philosophy*, 9(1), 37-61.
- Dowty, D. R. (1991). Thematic proto-roles and argument selection. *Language*, 67, 547-619.
- Filip, H. (1999). *Aspect, situation types and noun phrase semantics*. Garland.
- Filip, H. (2004). The telicity parameter revisited. In R. B. Young (Ed.), *Semantics and Linguistic Theory* (Vol. 14, pp. 92-109). Northwestern University.
- Filip, H. (2011). Aspectual class and aktionsart. In C. Maienborn, K. von Stechow, & P. Portner (Eds.), *Semantics: An international handbook of natural language meaning* (pp. 85-100). Mouton de Gruyter.
- Filip, H. (2012). Lexical aspect. In R. I. Binnick (Ed.), *The Oxford handbook of tense and aspect* (pp.721-751). Oxford University Press.
- Garey, H. B. (1957). Verbal aspect in French. *Language*, 33(2), 91-110.
- Hamzeh'ee, M. R. (2015). "LAK TRIBE," *Encyclopædia Iranica*. available at <http://www.iranicaonline.org/articles/lak-tribe> (accessed on 31 December 2015).
- Hay, J., Kennedy, C., & Levin, B. (1999). Scalar structure underlies telicity in degree achievements. In T. Matthews, & D. Strolovitch (Eds.), *Semantics and linguistic theory* (Vol. 9, pp. 127-144). University of California.
- Karimi Doostan, Gh. & Azadfar, R. (2012). *Descriptive dictionary of semantics*. Bavar. [In Persian]
- Krifka, M. (1992). Thematic relations as links between nominal reference and temporal constitution. *Lexical matters*, 2953, 29-53.
- Krifka, M. (1998). The origins of telicity. In S. Rothstein (Ed.), *Events and grammar* (pp. 197-235). Springer, Dordrecht.
- Khoshlabafan, Z. (2012). The telicity of compound verbs. M. DabirMoghaddam (Ed.), *Proceedings of the 8th ILC* (pp. 711-704). Allameh Tabatabai University. [In Persian]
- Löbner, S. (2013). *Understanding semantics* (2nd ed.). Routledge.
- Majidi, M. (2010). Lexical aspect and its representation in Persian. *Language and Literary Research*, 15, 145-158. [In Persian]
- Minorsky, V. (1986). Lak. In B. Lewis, C. Pellat, & J. Schacht (Eds.), *The Encyclopaedia of Islam* (pp. 821-826). Brill.
- NaghzguyeKohan, M. (2011). Auxiliary verbs and aspect marking in Persian. *Literary Research*, 4(14), 93-110. [In Persian]
- RasekhMahand, M. (2013). *Descriptive dictionary of syntax*. Elmi. [In Persian]
- Reichenbach, H. (1947). *Elements of symbolic logic*. The Macmillan Company.
- Rezaee, V. (2013). A syntactic and semantic investigation of static verbs in Persian. *Journal of Linguistics & Khorasan Dialects*, 4(7), 23-38. [In Persian]
- Rothstein, S. (2004). *Structuring events: A study in the semantics of lexical aspect*. Blackwell.
- Schmitt, R. (1989). *Compendium linguarum iranicarum*. Reichert Verlag.
- Shahsavari, F. (2016). Describing the structure of Laki. Taghobestan. [In Persian]

- Smith, C. (1997). *The parameter of aspect*. Kluwer.
- Staji, A. & Nakhavoli, F. (2013). The study of aspect and tense in Persian. In M. DabirMoghadam (Ed.), *Proceedings of the 8th ILC* (pp. 33-41). Allameh Tabatabai University. [In Persian]
- Veisi Hasar, R. (2015). Tense and aspect in Kurdish. *Journal of Western Iranian Languagees and Dialects*, 2(8), 124-101. [In Persian]
- Veisi Hasar, R. (2017). Aspect in Kurdish: From ontology to grammar. *Language Related Research*, 8(3), 135-158. [In Persian]
- Vendler, Z. (1967). *Linguistics in philosophy*. Cornell University Press.

مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود واژگانی فعل در گویش لکی دره‌شهر

* یاسر لطفی

** حبیب گوهری

*** غلامحسین کریمی دوستان

**** اکبر عزیزی فر

چکیده

در رویکردهای جدید به مقوله نمود واژگانی (موقعیتی)، معنای ذاتی فعل عامل مهمی در تعیین نوع نمود است. از مؤلفه‌های مؤثر در تعیین نوع نمود واژگانی، مشخصه‌های پویایی، دیرشی بودن، کرانمندی، همگن بودن و هسته‌ای بودن فعل است. در نتیجه، بررسی این ویژگی‌ها به عنوان عوامل تأثیرگذار بر نوع نمود در دستور زبان‌های طبیعی مورد توجه قرار گرفته است. این پژوهش که تحقیقی کیفی و به صورت توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر مشاهده و مصاحبه با گویشوران لک‌زبان شهرستان دره‌شهر ایلام و با روش گردآوری داده‌ها از طریق مشاهده مشارکتی و مصاحبه‌های ساختارنیافته و نیمه‌ساختاریافته صورت گرفته است، می‌کوشد تا پس از تشریح این ویژگی‌های مهم مؤثر بر تعیین نوع نمود، با تکیه بر رویکردهای نمودی فیلیپ (2012, 2011, 2004) و کرافت (2012) به این پرسش‌ها پاسخ دهد: مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود واژگانی در لکی کدامند؟ چنین مؤلفه‌هایی تا چه حد می‌توانند در تعیین انواع نمود موقعیتی در گویش مذکور از لکی، که از گروه زبان‌های غربی‌شمالی ایرانی است، کمک کنند؟ و نیز چگونه می‌توان به‌طور نظام‌مند قوانین و اصولی را برای مؤلفه‌های ذکر شده در لکی استخراج کرد؟ این پژوهش نشان می‌دهد در لکی گویش دره‌شهر براساس این مؤلفه‌ها می‌توان به‌طور نظام‌مند سیستم نمود واژگانی را در لکی پیاده و تبیین کرد.

کلیدواژه‌ها

نمود واژگانی (موقعیتی)، پویایی، کرانمندی، دیرشی بودن، همگن بودن، گویش لکی دره‌شهر

۱. مقدمه

لکی از گروه زبان‌های غربی شمالی زبان‌های ایرانی است که در مناطق شمال و شمال‌غربی استان لرستان، تعداد زیادی از ساکنان شهر خرم‌آباد، مناطقی از استان کرمانشاه و بخش‌هایی از استان همدان و ایلام به آن صحبت می‌شود (دبیرمقدم، ۱۳۹۲: ۸۶۲). حدود یک و نیم میلیون نفر به این زبان سخن می‌گویند (شهسواری، ۱۳۹۴: ۶). پیش‌تر برخی زبان‌شناسان (Anonby, 2004: 310) و مردم‌شناسان (امان‌اللهی‌بهاروند، ۱۳۷۰) لکی را شاخه‌ای از لری و برخی آن را شاخه‌ای از کردی جنوبی طبقه‌بندی کرده‌اند (Minorsky, 1986; Schmitt, 1989). با این حال، اخیراً بسیاری از زبان‌شناسان طی مطالعاتی دقیق و اتخاذ رویکردی علمی، طبقه‌بندی‌های سنتی را مورد تردید قرار داده‌اند. گرچه این موضوع همچنان نیازمند پژوهش‌های گسترده‌تر و دقیق‌تر است، با این حال پس از مطالعات اخیر، این اجماع به وجود آمده است که زبان لکی، زبانی مستقل و از جمله زبان‌های شاخه غربی شمالی ایرانی است (امان‌اللهی‌بهاروند، ۱۳۷۰؛ دبیرمقدم، ۱۳۹۲؛ شهسواری، ۱۳۹۴؛ Anonby, 2004؛ Aliakbari et Hamzeh'ee, 2015; al., 2015). در این پژوهش به منظور تحدید مرزهای پژوهش، گویش لکی ساکنان شهرستان دره‌شهر و روستاهای این شهرستان واقع در جنوب استان ایلام مورد بررسی قرار گرفته است.

یکی از عناصر زبانی مهم مرتبط با فعل که در کنار مقوله‌های وجه^۱ و زمان دستوری^۲ از اهمیت بسزایی برخوردار است، نمود^۳ فعل است. تجزیه و تحلیل مقوله معنایی نمود و عوامل مؤثر بر تعیین نوع نمود همواره مورد توجه پژوهشگران حوزه معنی‌شناسی و نحو بوده است (برای نمونه Vendler, 1967; Comrie, 1976; Dahl, 1985; Smith, 1997; Filip, 1999, 2004, 2012; Rothstein, 2004; Croft, 2012). کامری (1976) نمود را ناظر بر ساختار درونی زمان در یک موقعیت می‌داند. به عبارتی دیگر، می‌توان نمود را زمان درونی یک رخداد یا نحوه تحقق آن نامید. در بررسی نمود، نحوه نگریستن به فعل از لحاظ آغاز شدن، چگونگی تحقق و نحوه پایان یافتن عمل مطالعه می‌شود. پژوهشگران متعددی با تفکیک بین نمود دستوری، که در سطح جمله مورد بررسی قرار می‌گیرد (Smith, 1997) و نمود واژگانی^۴ که به معنی ذاتی فعل برمی‌گردد، کوشیده‌اند تا فهم دقیق‌تری از این مقوله معنایی را به دست دهند (برای نمونه ر.ک. Vendler, 1967; Dahl, 1985; Croft, 2012; Löbner, 2013). نمود دستوری گاه با عنصر تصریفی و گاه به صورت اِطنابی (حاشیه‌ای)^۵ (Croft, 2012: 31) مثلاً به صورت یک واژه از قبیل فعل کمکی یا قید در ساختار جمله بیان می‌شود؛ برای مثال، درحالی که با رویکردی دستوری به نمود، در جمله (۱) عناصر «دارند» و «می» نمود ناقص (استمراری) را نشان می‌دهد، افعال حاوی نمود واژگانی، بدون اخذ نشانه دستوری خاصی، بیانگر نوع خاصی از نمود از قبیل آنی^۶ بودن (۲)، آغازی^۷ و یا مثلاً غایتمند^۸ بودن (۳) رویداد هستند.

1. mood
2. tense
3. aspect
4. lexical aspect
5. periphrastic
6. punctual
7. ingressive/ inchoative
8. accomplishment

از این نمود گاه به نمود پایا (رضایی، ۱۳۹۱) و گاه به نمود تحقیقی (راسخ‌مهند، ۱۳۹۳) نیز تعبیر شده است.

(۱) بچه‌ها دارند بازی می‌کنند.

(۲) شیشه را شکستم.

(۳) به یک‌باره خانه فرو ریخت.

به بیان دیگر، نمود واژگانی که از آن با عناوینی چون «نمود درونی»^۱ و «نمود موقعیتی»^۲ نیز یاد شده است، بیشتر به حوزه واژگان مربوط می‌شود، و مقوله‌ای معنایی است (Filip, 2012) حال آنکه نمود دستوری به حوزه دستور مربوط است (Dahl, 1985: 27).

بررسی ویژگی‌های نمودی یا ویژگی رویدادها «در دنیای واقع» از موضوعاتی است که همواره در هسته مطالعات مربوط به نمود واژگانی جای داشته است. ویژگی‌هایی همچون پویایی،^۳ دیرشی^۴ بودن، همگن بودن،^۵ کرانمندی^۶ و هسته‌ای (اتمی) بودن^۷ از جمله این ویژگی‌ها هستند که در این پژوهش به آن‌ها پرداخته خواهد شد. موضوع دوم به کم و کیف و چگونگی طبقه‌بندی و مقوله‌بندی نمودی افعال برمی‌گردد که خود تا حد بسیار زیادی متأثر از موضوع نخست یعنی ویژگی‌های نمودی است. همچنین، بحث چگونگی و نحوه تقسیم‌بندی انواع نمود براساس مؤلفه‌های ذکر شده از اواسط قران بیستم همواره مورد توجه پژوهشگرانی چون وندلر (1967)، کامری (1976)، باخ^۸ (1981)، اسمیت (1997)، روستین (2004) و کرافت (2012) بوده است. مثلاً اسمیت (1997) معتقد است که با استفاده از ویژگی‌های ایستایی^۹/پویایی، کرانمندی/ناکرانمندی^{۱۰} و دیرشی/لحظه‌ای^{۱۱} بودن فعل، می‌توان انواع موقعیتی (نمود واژگانی) را از هم متمایز کرد. این ویژگی‌ها، که از آن با عنوان مؤلفه‌های معنایی یاد می‌شود، و به صورت [+/- مشخصه] نشان داده می‌شوند، اهمیت بسزایی در تعیین نوع نمود موقعیتی فعل دارند و بر پایه چنین ویژگی‌هایی پژوهشگرانی چون وندلر، اسمیت، کرافت و سایرین توانسته‌اند افعال را به طبقات نمودی‌ای چون ایستا، فعالیتی،^{۱۲} غایتمند، لحظه‌ای و حصولی تقسیم‌بندی کنند. برای نمونه در (۴)، فعل «رفتن» که دارای ویژگی‌های پویایی، دیرشی و ناکرانمندی است، رویدادی فعالیتی محسوب می‌شود، حال آنکه افعال در (۵) و (۶) که دارای ویژگی‌های مشابهی چون پویایی و دیرشی بودن هستند، صرفاً به دلیل داشتن ویژگی کرانمندی، از افعال فعالیتی متمایز شده‌اند و در طبقه افعال غایتمند^{۱۳} یا حصولی^{۱۴} قرار می‌گیرند:

(۴) بچه‌ها داشتند به خانه می‌رفتند.

(۵) کتابت را چاپ کن!

1. inner aspect
2. situation aspect
3. dynamicity
4. durative
5. homogeneity
6. telicity
7. atomocity
8. E. Bach
9. stativity
10. atelicity
11. punctual

^{۱۲}. از این نمود گاه به نمود کنشی (کریمی‌دوستان و آزادفر، ۱۳۹۲ و رضایی، ۱۳۹۱) و گاه نمود رخدادی (راسخ‌مهند، ۱۳۹۳) نیز تعبیر شده است.

^{۱۳}. accomplishment

^{۱۴}. achievement

(۶) خیلی سریع لپ‌تاپم را درست کرد.

بنابراین، همان‌طور که در مثال‌های (۴-۶) مشاهده شد، حضور یا فقدان ویژگی‌های معنایی خاص از قبیل پویایی، دیرشی بودن و کرانمندی از مهم‌ترین ویژگی‌های مؤثر بر تعیین طبقات نمودی هستند و صرف داشتن یا نداشتن یکی از ویژگی‌های فوق ممکن است موجب تغییر نوع نمود شود. پرسش‌هایی که در این پژوهش مطرح می‌شود این است که مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود واژگانی در لکی کدامند؟ چنین مؤلفه‌هایی تا چه حد می‌توانند در گویش مذکور از لکی به تعیین نوع نمود کمک کنند؟ چگونه می‌توان به‌طور نظام‌مند قوانین و اصولی را برای مؤلفه‌های ذکر شده در لکی استخراج کرد؟

با توجه به ماهیت موضوع مورد مطالعه، پژوهش حاضر، تحقیقی توصیفی-تحلیلی از نوع تحقیقات کیفی و مبتنی بر مشاهده و مصاحبه با گویشوران لک‌زبان و بررسی متون موجود است. جامعه آماری این پژوهش شامل گویشوران لک‌زبان منطقه شهرستان دره‌شهر واقع در جنوب استان ایلام و روستاهای این شهرستان بوده است. در یک نمونه‌گیری هدفمند عمده گویشوران این پژوهش از میان همه طیف‌های باسواد و بی‌سواد، مسن، میان‌سال و جوان و از دو جنس مذکر و مؤنث از میان خانواده‌های تک‌زبانه و از روستاهایی انتخاب شده‌اند که ساکنان این روستاها اکثراً به گویشی جز لکی سخن نمی‌گویند تا میزان تماس زبانی با سایر گویش‌ها تا حد ممکن کاهش یابد. ضمن اینکه شم زبانی برخی از نگارندگان مقاله حاضر، که از گویشوران لک‌زبان منطقه مورد مطالعه هستند، نیز مورد استناد قرار گرفته است. روش گردآوری داده‌ها عمدتاً از طریق مشاهده مشارکتی و گاهاً مصاحبه‌های ساختاریافته^۱ و نیمه‌ساختاریافته^۲ صورت پذیرفته است. پس از حصول اطمینان از پیکره زبانی مورد مطالعه، با تحلیل مضمون^۳ به بررسی انواع مؤلفه‌های مؤثر نمود موقعیتی (واژگانی) از بین داده‌ها و پیکره زبانی مذکور در گویش مورد مطالعه از گویش مورد مطالعه لکی پرداخته شده است.

۲. پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر مقالات پژوهشی متعددی در خصوص نمود در زبان فارسی نگاشته شده است که نمود واژگانی را نیز در نظر داشته‌اند. [ابوالحسنی چیمه](#) (۱۳۹۰) در پژوهشی به دسته‌بندی انواع نمود واژگانی در زبان فارسی پرداخته است؛ تقسیم‌بندی ایشان عمدتاً توصیفی و مبتنی بر تعاریف [کامری](#) (1976) است. [مجیدی](#) (۱۳۸۸) در پژوهشی به تأسی از مطالعات رایج مربوط به نمود، دو نوع نمود دستوری و نمود واژگانی را از هم متمایز کرده است. [نغزگوی کهن](#) (۱۳۸۹) معتقد است که به لحاظ صوری، نمود را می‌توان با امکانات دستوری مختلف مانند استفاده از وندها، دوگان‌سازی، تصریف و افعال معین بیان کرد؛ مثلاً در زبان فارسی، از وندها و افعال معین در بیان این نقش‌های دستوری استفاده می‌شود. [استاجی و نخاوی](#) (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی تمایزات نمودی عمده در زبان فارسی پرداخته‌اند و با توصیف انواع رایج نمود در زبان فارسی و مبنا قرار دادن این فرض که هر فعل می‌تواند بیش از یک نمود داشته باشد به تقسیم‌بندی انواع رایج نمود دستوری و ارتباط آن با ساخت صوری و معنایی در زبان فارسی پرداخته‌اند. پژوهش [چراغی و کریمی‌دوستان](#) (۱۳۹۲) با مبنا قرار دادن مدل [کرافت](#) (2012) و بررسی پیکره‌ای متشکل از ۶۰ فعل فارسی، به طبقه‌بندی افعال نمودی در زبان فارسی پرداخته است. ایشان پس از بررسی عوامل تأثیرگذار در

1. unstructured interviews

2. semi-structured interviews

3. thematic analysis

نمود این افعال نشان داده‌اند که تبیین کرانمندی افعال مرکب مشتق از صفت، تنها از طریق بررسی ساخت قیاسی صفت و درجه‌پذیری آن و نیز لحاظ کردن ویژگی‌های بافتی میسر است.

در خصوص بررسی نمود واژگانی در گویش‌های ایرانی، پژوهش‌های اندکی صورت گرفته است. رضایی (۱۳۹۱) در پژوهشی با تکیه بر دستور نقش و ارجاع به بررسی نحوی و معنایی افعال ایستا پرداخته است. وی با استفاده از آزمون‌های نحوی و معنایی خاصی این دسته از افعال را از سایر افعال متمایز ساخته است. دانش‌پژوه و همکاران (۱۳۹۲) با تکیه بر آرای وندلر و کرافت به بررسی رابطه تکواژ ستاک‌ساز غیر معلوم $Ia-$ در کردی سورانی پرداخته‌اند. ایشان در این پژوهش ضمن تلاش برای دست دادن تصویری روشن از نمود واژگانی فعل در کردی سورانی، نشان داده‌اند که صرفاً نمود واژگانی فعل توانایی تبیین حضور یا عدم حضور تکواژ $Ia-$ را در سطح نحو ندارد و بنابراین نقش صورت فعل را نیز می‌باید لحاظ نمود. ویسی‌حصار (۱۳۹۴) در پژوهشی درباره کردی موکریانی، به‌ویژه با تکیه بر رویکرد رایش‌باخ^۱ (۱۹۴۷)، کامری (۱۹۷۶) و اسمیت (۱۹۹۷) ارتباط زمان دستوری و نمود را بررسی نموده و ساختارهای کاملی را در این گویش معرفی نموده است. وی همچنین، در پژوهشی دیگر (ویسی‌حصار، ۱۳۹۶) به واکاوی انواع نمود موقعیتی در گویش کردی موکریانی پرداخته و با تکیه بر رویکرد اسمیت (۱۹۹۷) پنج نمود موقعیتی متفاوت را در گویش مذکور شناسایی و معرفی کرده است.

از جمله پژوهش‌های اندک در خصوص بحث مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود، به‌ویژه مؤلفه کرانمندی فعل، پژوهش خوش‌لبافان (۱۳۹۱) است که با پیروی از آرای هی و همکاران (۱۹۹۹) به بررسی کرانمندی افعال مرکب دارای جزء پیش فعلی صفتی پرداخته است. این پژوهش مدعی است که صفات در دو پیوستار باز و بسته قرار می‌گیرند به‌طوری که هر یک ویژگی معنایی متفاوتی دارند که این ویژگی‌ها در تعیین کرانمندی فعل مؤثرند. پژوهش برزگر و کریمی‌دوستان (۱۳۹۶) که به بررسی یکی از مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود یعنی کرانمندی فعل در افعال مرکب مشتق از صفت در زبان فارسی پرداخته است، نشان می‌دهد که تبیین کرانمندی افعال مرکب مشتق از صفت، تنها از طریق بررسی ساخت قیاسی صفت و درجه‌پذیری آن و نیز لحاظ کردن ویژگی‌های بافتی میسر است.

از آنجا که تبیین ویژگی‌های مؤلفه‌های معنایی مذکور و تأثیر آن بر تعیین نوع نمود واژگانی در لکی به‌عنوان یکی از گویش‌های غرب ایران از موضوعاتی است که تاکنون بدان پرداخته نشده است، این پژوهش می‌تواند در معرفی هرچه بهتر ویژگی‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود واژگانی و همچنین معرفی ظرفیت‌های معنایی این گویش زبانی راهگشای تحقیقات آتی باشد.

۳. مبانی نظری (مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نمود واژگانی)

پژوهشگرانی چون وندلر (۱۹۶۷)، کامری (۱۹۷۶)، اسمیت (۱۹۹۷)، روستین (۲۰۰۴) و کرافت (۲۰۱۲) از جمله پژوهشگرانی هستند که با بررسی مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود به مقوله‌بندی انواع نمودی پرداخته‌اند. وندلر (۱۹۶۷) که در زمره فیلسوفان ذهن و کنش قرار دارد در بررسی زبان عمدتاً به تناظر رویدادها در عالم واقع می‌نگرد و افعال را با رویدادهای متناظر با آن در

^۱ . H. Reichenbach

^۲ . J. Hay

دنیای واقع بررسی می‌کند. وی بر اساس سه ویژگی [± پویایی]، [± کرانمندی] و [± استمراری یا دیرشی بودن] نمود را به چهار دسته ایستا، فعالیت (رخدادی)، حصولی (دستاوردی) و تحقیقی (غایتمند) تقسیم‌بندی می‌کند. به عقیده وندلر هر یک از این طبقات نمودی چهارگانه ویژگی‌های زبان‌شناختی خاصی را از خود بروز می‌دهند.

اثر کلاسیک کامری (1976) در خصوص مقوله معنایی به رابطه زمان دستوری و نمود و تمایز بین این دو و همچنین بررسی رویکردهای ساختاری و فلسفی به مقوله معنایی-نحوی نمود می‌پردازد. کامری با رویکردی جهانی به زبان، نمونه‌های خود را عمدتاً از زبان‌های انگلیسی، اسلاویایی و زبان‌های رومی ارائه می‌دهد. تعاریف کامری از نمود و انواع آن، علی‌رغم استقبال جامعه علمی، دارای خلأهایی بود که پژوهشگران پس از وی را به تکاپو و تحقیق برای رفع ایرادات واداشت ([Filip, 2011: 3](#)؛ [Croft, 2012: 33-45](#)؛ 5). از جمله اینکه در بسیاری از موارد کامری و پیروانش با عدم مرزبندی دقیق بین نمود واژگانی و نمود دستوری و خلط بین این دو، طبقه‌بندی را دشوارتر نموده‌اند.

اسمیت (1997) از جمله پژوهشگرانی است که به‌طور بسیار منظم و سامانمند به بررسی مقوله نمود پرداخته است. پژوهش وی با عنوان «پارامتر نمود» با تجزیه و تحلیل داده‌های ۵ زبان فرانسوی، انگلیسی، روسی، ماندرین چینی و نواجو، مقوله نمود را به‌عنوان یک پارامتر در دستور زبان جهانی بررسی کرده است. اسمیت برای بررسی مقوله نمود رویکردهای نحوی، معنایی و کاربردشناختی را در هم می‌آمیزد. وی با در نظر گرفتن مباحث کاربردشناختی مفهوم نمود‌گردانی یا تغییر نمود در یک زبان را مطرح می‌کند که طی آن با توجه به بافت‌های موقعیتی خاص شاهد تغییر نمود از نوعی به نوع دیگر هستیم.

روستین (2004) با نگاهی نحوی-معنایی، نظریه معنایی جدیدی از نمود واژگانی فعل ارائه می‌دهد. وی با بهره‌جستن از مطالعات موردی و ارائه یک نظریه معنایی جدید از نمود واژگانی، به نحوه تمیز انواع مختلف طبقات نمودی، ساختار رویدادی و ارتباط آن را با نمود واژگانی، و معنای ترکیبی آن را در عبارات فعلی می‌پردازد. از کلیدی‌ترین ادعاهای روستین در این پژوهش (2004) زاویه دید نوی وی به ساختار رویدادهایی است که به‌زعم وی مفرد و قابل شمارش‌اند؛ اما درعین حال هسته‌ای نیستند. به عقیده وی برخی رویدادها قابل شمارش و هسته‌ای و برخی دیگر قابل شمارش و تجمعی هستند. به عقیده روستین اتمی بودن یک رویداد نشانه کرانمند بودن یک محمول است. وی همچنین به بررسی مشخصه‌هایی چون کرانمندی، همگن بودن، تجمعی بودن و مرحله‌ای بودن به‌عنوان عوامل مؤثر بر نمود واژگانی فعل پرداخته است.

کرافت (2012) الگویی از ساخت رویداد را برای تجزیه و تحلیل ساخت‌های نمودی در زبان انگلیسی و سایر زبان‌ها ارائه می‌دهد. ایده اصلی پژوهش کرافت این است که ساختار نمودی و علی رویدادها را می‌بایست در بازنمایی معنایی آن‌ها متمایز کرد؛ زیرا هر بُعد سهم مشخصی در ساخت‌های دستوری دارد. علاوه بر این، می‌بایست خود نمود - آشکار شدن رویدادها در طول زمان - را در دو بُعد، یعنی بعد زمان (t) و بُعد حالت‌های کیفی (q)، مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. این مدل هندسی از بازنمایی نمودی، امکان تجزیه و تحلیل دقیق و منظم انواع نمودی و بازنمایی دستوری آن‌ها را فراهم می‌آورد. به عقیده کرافت ساختارهای نمودی و علی در یک الگوی واحد ادغام‌شده‌اند که در آن هر یک از شرکت‌کنندگان^۱ در یک رویداد توسط زیرگروه خود نمایش داده می‌شوند و آنچه را که شرکت‌کننده انجام می‌دهد شرح می‌دهد. وی همچنین براساس مؤلفه‌های یادشده نمود موقعیتی (واژگانی) را به چهار مقوله کلی و ده زیرمقوله تقسیم‌بندی می‌کند.

¹. participants

همان‌طور که گذشت، پژوهشگران مختلف در حوزه نمود (Vendler, 1967; Comrie, 1976; Smith, Rothstein, 2004; Croft, 2012) مؤلفه‌هایی چون پویایی/ایستایی، دیرشی بودن/آنی بودن، همگن بودن/نبودن و کرانمندی/ناکرانمندی را از جمله مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر تعیین نوع نمود معرفی کرده‌اند. در ادامه، به تشریح این مؤلفه‌ها و چگونگی تأثیر آن‌ها در تعیین نوع نمود پرداخته خواهد شد:

۳-۱. مؤلفه پویایی

از نخستین و رایج‌ترین مؤلفه‌هایی که برای تمایز حالات مختلف نمودی معرفی شده توسط بسیاری از پژوهشگران از جمله وندلر (1967) و کامری (1976) مؤلفه ایستایی و پویایی است. تمایز بین ایستایی و حرکت، تمایزی بنیادین است که موقعیت‌ها^۱ را به دو طبقه ایستا و رویداد تقسیم‌بندی می‌کند. افعال ایستا را می‌توان برای توصیف حالت‌های شناختی، حالت‌های عاطفی و حالت‌های فیزیکی به کار برد. حالت‌های ایستا ساده‌ترین نوع موقعیت هستند و یک دوره واحد و یکدست را در برمی‌گیرند (Smith, 1997: 19). به عبارت دیگر، ایستاها وجود دارند یا به وجود می‌آیند، در صورتی که رویدادها اتفاق می‌افتند. لذا رویدادها پویا هستند؛ و به تعبیر کامری (1976:49) می‌بایست دائماً در معرض انرژی ورودی باشند. ایستاها برخلاف رویدادها دستخوش هیچ تغییری نمی‌شوند. به عقیده بیر^۲ (2002) افعال پویا «عمل یا رویدادهایی را نشان می‌دهند، حال آنکه، ایستاها را به افعالی محدود کرده‌اند که حالت‌های ذهنی، نگرش، احساسات، و ادراکات و یا دیگر حالت‌های وجود داشتن را بیان می‌کنند». رویدادها در بستر زمان صورت می‌پذیرند و شامل مراحل متوالی هستند که در لحظات مختلف صورت می‌پذیرند که از این ویژگی با عنوان «ویژگی مرحله‌ای^۳ (فازی) بودن» تعبیر می‌شود (Rothstein, 2004). به علت عدم بروز رفتار مشابه در بین افعال ایستا می‌بایست آن‌ها را براساس معنا به انواع مختلفی تقسیم کرد. جدول (۱) نشان می‌دهد براساس مؤلفه ایستایی می‌توان افعال را به دو دسته کلی ایستا و نایستا (رویداد) تقسیم کرد. با توجه به اینکه افعال فعالیت، غایتمند و حصولی همگی نایستا هستند، لذا برای تمیز دادن بین افعال نایستا صرف این مؤلفه کافی نیست و می‌بایست مؤلفه‌های دیگری را هم لحاظ کرد که در ادامه به بررسی سایر مؤلفه‌های مؤثر بر نمود پرداخته خواهد شد.

جدول ۱- طبقه‌بندی نمودی براساس مؤلفه ایستایی/پویایی

Table 1- Aspectual type classification based on dynamicity/stativity

ایستا/رویداد	ایستایی	نمود واژگانی (موقعیتی)
ایستا	[+]	ایستا
رویداد	[-]	فعالیتی
رویداد	[-]	غایتمند (تحقیقی)
رویداد	[-]	حصولی (دستاوردی)

^۱ موقعیت‌ها (situations) در بستر زمان بروز کرده و محقق می‌شوند. کامری (1976) موقعیت‌ها را به عنوان یک اصطلاح پوششی در نظر می‌گیرد و آن‌ها را به

دو دسته کلی ایستاها و نایستاها و در وهله بعد نایستاها را به زیرمقوله‌های دیگر طبقه‌بندی می‌کند.

^۲ J. Beavers

^۳ [+/- stage]

۳-۲. مؤلفه دیرشی بودن

موقعیت‌ها ممکن است دیرشی یا لحظه‌ای (آنی) باشند. چنین تمایزی مفهومی است؛ گرچه حتی یک عمل آنی و لحظه‌ای همانند شکستن تحت پیشرفته‌ترین زمان‌سنج‌ها ممکن است چند میلی‌ثانیه طول بکشد، اما به لحاظ شناختی عملی آنی مقوله‌بندی می‌شود، چراکه مُدرک، رویداد را آنی می‌پندارد. حال آنکه رویدادی همچون ساختن رویدادی دیرشی است. بنابراین، از لحاظ مؤلفه دیرشی بودن افعال را می‌توان به دو مقوله کلی دیرشی و لمحهای^۱ تقسیم‌بندی کرد. در بسیاری از زبان‌ها مؤلفه دیرشی بودن از جمله مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود به شمار می‌رود. مثلاً اسمیت (1997) نشان داده است در زبان انگلیسی دیرشی و پویا بودن یک رویداد می‌تواند موجب دست دادن نمود غایتمند گردد. با این حال، با توجه به اینکه افعال ایستا، فعالیتی و غایتمند همگی دیرشی هستند و تنها افعال حصولی فاقد این ویژگی هستند، لذا این ویژگی چندان تمیز دهنده^۲ نیست و برای تمیز دادن بین حالات مختلف نمودی صرف در نظر گرفتن این مؤلفه کافی نیست و می‌بایست سایر مؤلفه‌ها را نیز در نظر داشت.

جدول ۲- طبقه‌بندی انواع نمود از دیدگاه وندلر (1967) براساس مؤلفه دیرشی بودن

Table 2- Vendler's aspectual type classification based on durity

دیرشی	نمود واژگانی (موقعیتی)
[+]	ایستا
[+]	فعالیتی
[+]	غایتمند (تحقیقی)
[-]	حصولی (دستاوردی)

۳-۳. مؤلفه همگن بودن

ویژگی همگن بودن از جمله ویژگی‌هایی است که برای تعیین نوع نمود واژگانی و طبقه‌بندی افعال نمودی به کار می‌رود. این ویژگی نخست توسط وندلر (1967) معرفی شد تا تمایز بین افعال فعالیتی و افعال غایتمند را نشان دهد. به فرآیندی همگن گفته می‌شود که در هر لحظه از زمان بتوان گفت آن فرایند در حال انجام شدن است مثلاً فعل دویدن در هر برهه از زمان عمل دویدن را نشان می‌دهد. براساس این دیدگاه، افعال غایتمند همگن نیستند، چراکه این دسته از افعال به سوی هدف و مقصد معینی معطوف هستند و تا آن عمل محقق نشود، منطقی نیست که بگوییم که عمل انجام پذیرفته است. همچنین، رخدادهایی که نیازمند یک سلسله از مراحل و فازهای متوالی هستند را نمی‌توان همگن نامید، چراکه برای مثال در فرآیند ناهمگن آلفا، فاز و مرحله ب نیازمند به گذراندن فاز و یا مرحله الف است. از این نظر، افعال غایتمند فاقد ویژگی همگن بودن هستند و در نتیجه بسیط و تقسیم‌ناشدنی هستند. جدول (۳) نشان می‌دهد که چگونه این ویژگی و مفاهیم مرتبط معرفی شده توسط وندلر یعنی مرحله‌ای و متوالی بودن، و نیز داشتن هدف و غایت و مقصد کمک‌شایانی به طبقه‌بندی و مقوله‌بندی افعال نمودی و تمایز آن‌ها از یکدیگر کرده است:

¹. semelfactive

². distinguishing

جدول شماره ۳- چهار طبقه نمودی معرفی شده توسط وندلر (1967)

Table 3- Vendler's aspectual type classification

	Successive phases	Terminus
Activity	+	-
Accomplishment	+	+
Achievement	-	+
State	-	-

۳-۴. مؤلفه کرانمندی

شاید مهم‌ترین مؤلفه مؤثر بر نمود که پژوهشگران بسیاری را به خود مشغول کرده است، حضور یا فقدان نهایت و یا حدودمرز در ساختار افعالی خاص باشد که از آن به کرانمندی رویداد تعبیر می‌شود. تمایز بین کرانمند/ناکرانمند نخست توسط گری (1957) وضع شد. به عقیده گری (1957)، واضح این تمایز، فعل کرانمند فعلی است که به نهایت خاصی متمایل است، حال آنکه فعل ناکرانمند به محض آغاز شدن قابل تشخیص است (Garey, 1957:106). گری مفهوم کرانمندی را از تمایز دو گانه ارسطویی جنبش/انرژی اقباس کرده است. رویدادهای کرانمند تغییر حالتی دارند که نتیجه و یا هدف یک رویداد را تشکیل می‌دهد. زمانی که هدف حاصل شد، تغییر حالت روی می‌دهد و رویداد کامل می‌شود. رویدادهای کرانمند، رویدادهای بدون عامل را در برمی‌گیرند. برای مثال غلتیدن یک سنگ از روی کوه به ته دره رویدادی کرانمند است و نقطه غایی آن رسیدن سنگ به زمین ته دره است. به تعبیر اسمیت (1997: 19) رویدادهای کرانمند «دارای نقطه پایان طبیعی و یا، به عبارتی، دارای حد طبیعی هستند». در مقابل، رویدادهای ناکرانمند صرفاً فرایند هستند. در هر زمانی ممکن است متوقف شوند: و بنابراین، هیچ نتیجه‌ای ندارند. به عبارت دیگر، «رویدادهای ناکرانمند دارای نقطه غایی موقت هستند» (Garey, 1957:106).

برخی از پژوهشگران معتقدند کرانمندی موضوعی است که می‌بایست در سطح عبارت فعلی و یا حتی در سطح جمله مورد بررسی قرار بگیرد. فیلیپ (2004) با بررسی زبان‌های ژرمن و اسلو نشان داده است که در این زبان‌ها نیز همچون زبان‌های انگلیسی و روسی، افعال کامل ویژگی کرانمندی دارند و افعال ناکامل/ناقص ویژگی ناکرانمند دارند و بنابراین، کامل یا ناقص بودن نمود را می‌توان از مؤلفه‌های مؤثر بر نمود موقعیتی فعل برشمرد. همچنین، وی معتقد است در بسیاری از زبان‌ها از جمله زبان‌های ژرمن، مؤلفه هسته‌ای (اتمی) و یا غیرهسته‌ای بودن مفعول مستقیم، یا به عبارتی حضور و یا عدم حضور حرف تعریف (معرفگی و غیرمعرفگی) از عوامل تعیین‌کننده کرانمندی به حساب می‌آید. لذا در این زبان‌ها کرانمندی را نمی‌توان به فعل محدود کرد و ظرفیت‌های فعل را در عبارات فعلی (VP) نیز می‌بایست در نظر گرفت. مثلاً به‌طور ذاتی افعال کرانمند بر رویدادها دلالت می‌کنند؛ حال آنکه افعالی که بر فرایندها و حالات دلالت می‌کنند ناکرانمند هستند. همچنین، به‌طور ذاتی، افعال کرانمند هسته‌ای هستند. در مقایسه، با به کار بستن یک قید تکریری با فعل ناکرانمندی همچون «دویدن» شکلی دست می‌دهد که قضاوت درباره کرانمندی و یا عدم کرانمندی را تنها بافت معنایی و مقوله کاربردشناختی می‌تواند مشخص کند. برای مثال جمله (۷) بدون در نظر گرفتن بافت ممکن است ناستوری به نظر برسد.

(۷) علی دیشب چهار بار دوید.

۳-۵. هسته‌ای (اتمی) بودن

به عقیده باخ (1981) هر رویدادی در بسیط‌ترین شکل ممکن دارای ساختاری اتمی است و رویدادهای کمینه قابل شمارش، اتم سازنده رویدادهای مشبک^۱ و یا نیمه مشبک^۲ را تشکیل می‌دهند؛ حال آنکه رویدادهای غیر کمینه، عناصری غیر اتمی یا غیر بسیط هستند. بنابراین، یک فعل ایستا یا یک فعل فرایندی دارای شکلی غیر اتمی است که به یک ساختار نیمه مشبک متصل شده است. خلاصه اینکه یک فعل ذاتاً کرانمند بر مجموعه‌ای از رویدادهای اتمی دلالت می‌کند (Bach, 1981; Rothstein, 2004). حال آنکه افعال ذاتاً ناکرانمند فاقد این ویژگی می‌باشند. بنابراین، ویژگی اتمی بودن یکی از ویژگی‌های همه محمول‌های کرانمند به شمار می‌رود. برخی از محمول‌ها کرانمندی خود را از یکی از اقرار معنایی، یا به تعبیر فیلیپ (2004) از «موضوع/قمر افزایشی»^۳ می‌گیرند. این زیرمجموعه از محمول‌های کرانمند را می‌توان با توجه به پژوهش‌های دوتی^۴ (1986)، کریفکا^۵ (1998)، فیلیپ (1999) و روستین (2004) به صورت اصل (۸) خلاصه کرد:

(۸) معنای یک محمول کرانمند همگن است.

بر اساس این ویژگی‌ها اسمیت (1997) ویژگی‌های مؤثر بر تعیین انواع نمود واژگانی را به صورت ذیل (جدول ۴) ارائه داده است:

جدول ۴- ویژگی‌های مؤثر بر تعیین انواع نمود واژگانی از دیدگاه اسمیت (1997)

Table 4- Smith's aspectual type classification (1997)

نمود واژگانی (موقعیتی)	ایستایی	دیرشی	کرانمندی
ایستا	[+]	[+]	[-]
فعالیتی	[-]	[+]	[-]
غایتمند (تحقیقی)	[-]	[+]	[+]
لحظه‌ای	[-]	[-]	[-]
حصولی (دستاوردی)	[-]	[-]	[+]

به عقیده فیلیپ (2011, 2012) و کرافت (2012) کرانمندی فعل نیز همچون پویایی، دیرشی بودن و همگن بودن فعل از مهم‌ترین ویژگی‌های مؤثر بر تعیین نمود موقعیتی فعل است؛ به عقیده فیلیپ (2011) کرانمندی فعل متأثر از ویژگی‌هایی همچون قابل شمارش و یا غیر قابل شمارش بودن و یا به عبارتی معرفگی و غیر معرفگی مفعول مستقیم است، چرا که داشتن مفعول مستقیم قابل شمارش موجب کرانمند شدن فعل می‌گردد. بر این اساس، مثال (۹) غیر قابل شمارش و ناکرانمند و (۱۰) قابل شمارش و کرانمند است:

- 9) Ivan was eating (some) soup in ten minutes.
 10) Ivan ate up (all) the soup in ten minutes.

1. lattice

2. semi-lattice

3. incremental argument

4. D. R. Dowty

5. M. Krifka

۴. مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نمود فعل در لکی

در این بخش از پژوهش به بررسی و تشریح چگونگی تأثیر مؤلفه‌های پویایی/ایستایی، دیرشی بودن/آنی بودن، همگن بودن/نبودن و کرانمندی/ناکرانمندی به‌عنوان مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر تعیین نوع نمود در لکی پرداخته خواهد شد.

۴-۱. پویایی فعل در لکی

با در نظر گرفتن دیدگاه پژوهشگران حوزه نمود از جمله وندلر (1967)، کامری (1976)، اسمیت (1997) می‌توان مشاهده کرد که در لکی افعال ایستا را برای توصیف حالت‌های شناختی (از قبیل fəna:xtən «شناختن»، fijamin «فهمیدن»، dus da:ftən «دوست داشتن»، ʃak bərdən «شک بردن»، jaqin da:ftən «یقین داشتن»)، حالت‌های عاطفی ($\text{ʔə kası ya: tʃiʔə xuwəʃ hatən}$ «از کسی یا چیزی بد آمدن» و $\text{ʔə kası ya: tʃiʔə bad hatən}$ «از چیزی یا کسی خوش آمدن») و حالت‌های فیزیکی (bi:n «بودن» و da:ftən «داشتن») به کار برده می‌شود. جدول (۵) فهرستی از افعال ایستا در لکی را بر مبنای دیدگاه‌های یادشده و براساس کاربرد نشان می‌دهد:

جدول ۵- انواع افعال ایستا براساس کاربرد معنایی در لکی

Table 5- Stative verbs in Laki based on functional meanings

توصیف حالت‌های شناختی	fəna:xtən «شناختن»، fijamin «فهمیدن»، dus da:ftən «دوست داشتن»
توصیف حالت‌های عاطفی	ʃak bərdən «شک بردن»، jaqin da:ftən «یقین داشتن» و $\text{ʔə kası ja: tʃiʔə xuwəʃ hatən}$ «از کسی یا چیزی بد آمدن» و $\text{ʔə kası ja: tʃiʔə xuwəʃ hatən}$ «از چیزی یا کسی خوش آمدن»
توصیف حالت‌های فیزیکی	bi:n «بودن» و da:ftən «داشتن»

حالت‌های ایستا در لکی یک دوره واحد و یکدست را در برمی‌گیرند. به‌عبارت‌دیگر، همان‌طور که در مثال‌های (۱۳)–

(۱۱) می‌بینیم، ایستاها وجود دارند و دستخوش تغییری نمی‌شوند مگر اینکه نیرویی خارجی در آن تغییری ایجاد کند:

11) $\text{mə pil fəra dır-əm}$

اولش مفرد-داشتن فراوان پول من

«من پول فراوانی دارم.»

12) $\text{mə kul tʃi bəlal-ə-m}$

اولش مفرد-هست-بلد چیز همه من

«من همه‌چیز بلدم.»

13) har ha:-ø ʔura

آنجا س‌ش مفرد-هست همیشه

«همیشه آنجاست.»

^۱. در پیکره زبانی مورد مطالعه، عبارت beladəm (بلدم) هم ضبط شده است.

برخلاف رویدادهای لکی که در بستر زمان صورت می‌پذیرند و شامل مراحل متوالی و یا به عبارت دیگر دارای «ویژگی مرحله‌ای» هستند (۱۴)، می‌توان به وضوح این ویژگی عدم داشتن مرحله و فاز را در افعال ایستای لکی مشاهده کرد (۱۵):

14) ha: ma:l ma-uʒ-im

اولش مفرد-ساختن-استمراری خانه در حال
«داریم خانه می‌سازیم».

15) ma:l-u-ma:tul dir-im

اولش جمع-داشتن کاشانه و خانه
«خانه و کاشانه داریم».

به علت عدم بروز رفتار مشابه در بین افعال ایستا، بسیاری از پژوهشگران کوشیده‌اند تا انواع افعال ایستا را از هم متمایز کنند. با داشتن نگاهی معناشناختی به مقوله نمود، در گویش مورد مطالعه از لکی می‌توان ایستاهای را براساس معنا به انواع مختلفی تقسیم کرد. برای مثال، درحالی که بسیاری از ایستاهای را نمی‌توان در حالت استمراری به کار برد (۱۶)، دیده می‌شود که گاه برخی از ایستاهای در ساختارهای خاص به‌طور استمراری به کار می‌روند (۱۷) و بنابراین، می‌بایست این دو نوع از ایستا از هم متمایز شوند (۱۶ و ۱۷). [کرافت](#) (2012) از این ویژگی ایستاهای بهره‌جسته و ایستاهای را به سه زیرمقوله جداگانه طبقه‌بندی کرده است.

16) mə ha: pil da:ʃtən ha-ʔəm

اولش مفرد-هست داشتن پول در حال من
«من در حال پول داشتن هستم».*

17) ʔalu ha: ma-fijam-əm

اولش مفرد-فهمیدن-استمراری در حال الآن
«الآن دارم می‌فهمم».

علی‌رغم نقش بسیار مهم مؤلفه ایستایی/پویایی در تعیین نوع نمود واژگانی، از آنجا که براساس این مؤلفه افعال لکی را می‌توان صرفاً به دو دسته کلی ایستا و نایستا (رویداد) تقسیم کرد، لذا برای تمیز دادن بین افعال مختلف نمودی صرفاً اعمال این مؤلفه کافی نیست و می‌بایست مؤلفه‌های دیگری چون دیرشی بودن، همگن بودن، کرانمند بودن و ... را هم لحاظ کرد.

۴-۲. دیرشی بودن فعل در لکی

دیرشی یا آنی بودن یک رویداد تمایزی مفهومی است؛ عمل ʔeʃkijain «شکستن» به لحاظ شناختی عملی آنی مقوله‌بندی می‌شود؛ حال آنکه رویدادی همچون ma:l ʔäwʃtən «خانه ساختن» رویدادی دیرشی است:

18) ha: fekr-a mə-hə-ø

سوم ش-م-کند-استمراری تمرکزنا-فکر در حال
«دارد فکر می‌کند». (نمود فعلیتی)

19) huz rusamxu ha: ma:l-a ma-w3-ən

سوم شج-ساختن-ن استمراری تمرکزنا-خانه در حال رستم خان اهل
«خانواده رستم خان دارند خانه می‌سازند». (نمود غایتمند)

براساس این مؤلفه در لکی می‌توان افعال فعالیت و غایتمند را به‌راحتی به‌صورت دیرشی به کار برد، درحالی‌که در رویدادهای لحظه‌ای ذات استمرار محال است مگر آنکه معنایی استعاری داشته باشد و یا تحت پدیده تحمیل^۱ نمودگردانی^۲ صورت پذیرفته باشد. باین حال، آزمون دیرشی بودن در افعال ایستای لکی به‌سادگی سایر نمودها نیست؛ مثلاً در لکی مشاهده شده است که گاه این افعال را نمی‌توان به‌صورت استمراری به کار برد (۲۰-۲۱):

20) * ha: mə dus dir-i

سوم شم-داشتن دوست من در حال
«دارد مرا دوست دارد».*

21) * ha: ma-za:n-i

اول شم-دانستن-نااستمراری در حال
«دارم می‌دانم».*

باین حال، بارها مشاهده شده است که در لکی افعال ایستا به‌طور سازگاری و ویژگی [+دیرشی] را حفظ کرده‌اند (۲۲-۲۳)، چراکه ذات افعال ایستا مفهومی دیرشی را می‌طلبد:

22) ja du sa:ʔat-a ʔara: we3-u niʃt-əna

سوم شج-نشستن شان-خود برای ساعت دو این
«این دو ساعته که برا خودشون نشستن».

23) ja sə muŋa ha:-ʔe ʔu:ra

آنجا در هست ماه سه این
«این سه ماهه که اونجاس».

لذا مشاهده می‌شود مؤلفه دیرشی بودن نقشی کلیدی را در تعیین نوع نمود واژگانی در لکی ایفا می‌کند. باین حال، از آنجا که مؤلفه دیرشی بودن گستره افعال ایستا، فعالیت و غایتمند را در برمی‌گیرد و تنها نمود حصولی را شامل نمی‌شود، برای تعیین انواع نمودی به مؤلفه‌های تکمیلی دیگری نیاز است.

۴-۴. همگن بودن فعل در لکی

ویژگی همگن بودن از جمله ویژگی‌هایی است که برای تعیین نوع نمود واژگانی و طبقه‌بندی افعال نمودی به کار می‌رود. به فرایندی همگن می‌گوییم که در هر لحظه از زمان بتوانیم بگوییم آن فرایند در حال انجام شدن است؛ به عبارت دیگر، تمام

¹. coercion

². aspect shift

لحظات وقوع رخداد تا رسیدن آن به نهایت عمل، مشابه است و به لحاظ کیفی تغییری در آن ایجاد نمی‌شود. مثلاً در هر برهه از زمان که از یک لک‌زبان درباره کسی که عمل «دویدن» *dəu na:ʔi:n* «صحبت کردن» یا «راه رفتن» *ri kerdən* را انجام می‌دهد، پرسیده شود می‌گوید که عامل در حال عمل «صحبت کردن» و «راه رفتن» است (۲۵-۲۴):

24) *ja du sa:ʔat-a ha: tʃena mja-n*

سوم شج-کردن صحبت در حال است-ساعت دو این
«این دو ساعته که دارن صحبت می‌کنن».

25) *ʔalu ha: ri-a mja-n*

سوم شج-کردن تمرکز نما-راه در حال الآن
«الآن دارن راه می‌رن».

باین حال، می‌توان به وضوح مشاهده کرد که در لکی افعال غایتمندی چون *ʔaʊstən* «ساختن» (مثلاً پل یا برج) یا *nisonən* «نوشتن» (مثلاً نامه) همگن نیستند، چرا که رخدادهایی که نیازمند یک سلسله از مراحل و فازهای متوالی هستند را نمی‌توان همگن نامید. به عبارتی، در فرایند ناهمگن آلفا، فاز و مرحله ب نیازمند به گذراندن فاز یا مرحله الف است. برای مثال، در (۲۶) نمی‌توان مدعی شد که فاعل در تمامی لحظات انجام فرایند *na:ma nisonən* «نامه نوشتن اعمال یکسانی را انجام داده است:

26) *va jə sa:ʔat namə-j nison-əm*

سوم ش مفرد-نوشتن ن نکره-نامه ساعت یک در
«در (طی) یک ساعت نامه‌ای نوشتم».

بنابراین در لکی فرایندهای غایتمندی چون *ma:l ʔaʊstən* «خانه ساختن» مرحله *gələgatʃ kerdən* «گل و گچ کردن» مستلزم مراحل *bənaʊa ʔaʊstən* «پایه‌سازی کردن» و *ʔa:dʒər kifɪ:n* «آجرکشی کردن» که نیازمند یک سلسله از مراحل و فازهای متوالی، و در نتیجه بسیط و تقسیم‌نشده هستند را نمی‌توان همگن نامید. در هر حال، همان‌طور که مشاهده شد، ویژگی همگن بودن در افعال لکی که خود مستلزم کیفیات دیگری از فعل از جمله مرحله‌ای و متوالی بودن فعل است، می‌تواند کمک شایانی به طبقه‌بندی و مقوله‌بندی افعال نمودی و تمایز آن‌ها از یکدیگر کند. باین حال، برای دست دادن یک نظام نمودی دقیق در لکی همچنان نیازمند ویژگی‌های متمایزکننده دیگری هستیم که در ادامه به آن پرداخته خواهد شد.

۴-۵. کرانمندی فعل در لکی

از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در تعیین طبقه نمودی فعل، داشتن نهایت یا حدود مرز در ساختار قاموسی افعالی خاص است که از آن به کرانمندی فعل تعبیر می‌شود. در لکی افعالی چون *maləwəni kerdən* «شنا کردن» یا *ri kerdən* «راه رفتن» که افعالی نا کرانمند هستند، به محض آغاز شدن یا در هر زمانی که متوقف شوند قابل تشخیص هستند. حال آنکه افعال کرانمندی چون *ma:l ʔaʊstən* «خانه ساختن» یا *sar berɪ:n* «سربریدن» حتی رویدادهای بدون عامل مانند *xu bi:n* «خوب شدن» مرحله *sard biin* «سرد شدن» را هم در برمی‌گیرند؛ بنابراین، دارای نقطه پایان طبیعی و یا به عبارتی دارای حد طبیعی

هستند:

27) sar mærx-a bərit-ɪ

س ش مفرد-برید ن معرفه-مرغ سر
«سر مرغ را برید». (کرانمند)

28) da:ʃtəm rɪ-ma ma-hard

کرد-ن استمراری اول ش م-راه داشتم
«داشتم راه می‌رفتم». (ناکرانمند)

برای تمیز دادن افعال کرانمند از ناکرانمند از «آزمون‌های کرانمندی» استفاده می‌شود. از جمله این آزمون‌ها آن است که فعل کرانمند با قیود زمانی مانند «در عرض X مدت زمان» - که به نقطه پایانی رویداد اشاره می‌کنند - سازگاری دارند. حال آنکه، افعال ناکرانمند با عباراتی مانند «به مدت X زمان» - که بیانگر مدت زمان انجام فعل می‌باشند - سازگاری دارد. در اینجا ما از عبارات قیدی مانند *ʔara: yə sa:ʔat* «به مدت یک ساعت»، *va yə sa:ʔat* «در یک ساعت» و عبارات قیدی از این قبیل برای تفکیک افعال کرانمند و ناکرانمند استفاده می‌کنیم. استفاده از نشانه (*) بیانگر این است که عبارت تحت شرایط خاصی و در حالت نشان‌دار می‌تواند درست باشد.

29) ʔavdəl ʔə jə sa:ʔat/* ʔara: yə sa:ʔat xu bi-ø

س ش مفرد-شد خوب برای یک ساعت / در یک ساعت عبدل
«عبدل در یک ساعت / (*) به مدت یک ساعت بهبود یافت». (کرانمند)

30) ʔavdəl ʔə jə sa:ʔat/ ʔara: jə sa:ʔat malauwani kerd-ɪ

س ش مفرد-کرد شنا برای یک ساعت / در یک ساعت عبدل
«عبدل (*) در یک ساعت / به مدت یک ساعت شنا کرد». (ناکرانمند)

برخی از پژوهشگران معتقدند موضوع کرانمندی را می‌بایست نه در سطح واژه که در سطح عبارت فعلی و با در نظر گرفتن همه افعال در جمله، مورد بررسی قرار داد. مثلاً همان‌طور که می‌توان مشاهده کرد، در لکی افعال کرانمند به‌طور ذاتی اتمی هستند (۳۳-۳۱):

31) tʃa:l-mɪ kan

کند اول ش م (فاعل ارگتیو) -چاله
«چاله‌ای کندم».

32) sə tʃa:lə kaləŋ-əm kan

کند اول ش م (فاعل ارگتیو) -بزرگ چاله سه
«سه چاله بزرگ کندم».

33) sar sə mærx bərit-ɪ

سوم ش م-برید مرغ سه سر
«سه مرغ را سر برید».

در مقابل، با به کار بستن یک قید تکریری با فعل ناکرآمدی همچون $dəu\ na:ʔi:n$ «دویدن» شکلی دست می‌دهد که قضاوت درباره کرآمدی و یا عدم کرآمدی را تنها توجه بافت معنایی می‌تواند مشخص کند. برای مثال جمله (۳۴) بدون در نظر گرفتن بافت، ممکن است نادرستی به نظر برسد.

34) $bizən\ pɪrəʃəu\ da:ʃt\ sə\ gəl\ ma-nija:tɪə\ dəu$

دو سوم شم-گذاشت-ناستمراری دفعه سه داشت پریشب بیژن
«بیژن پریشب داشت سه بار می‌دوید».

از این رو، در تبیین مؤلفه کرآمدی می‌بایست معیاری کمی^۱ (QC) برای محمول کرآمد تعریف کرد که در آن اصول و تفاسیر کاربردشناختی دنیای واقع نیز لحاظ شود (Filip, 1999, 2004). به عقیده فیلیپ (2004) چنین اصلی را می‌توان به‌اختصار در قالب (۳۵) فرمول‌بندی کرد:

$$QUA(P) \leftrightarrow \forall x,y [P(x) \wedge P(y) \rightarrow \neg y < x] \quad (35)$$

بر این اساس، محمول P تنها و تنها اگر P بخشی از واحد دیگر که P است باشد می‌تواند به‌صورت کمی آورده شود.

۴-۵-۱. هسته‌ای (اتمی) بودن فعل در لکی

می‌توان گفت هر رویدادی در بسیط‌ترین شکل ممکن دارای ساختاری اتمی است و رویدادهای هسته‌ای، اتم سازنده فرایندها و رویدادهای غیربسیط را تشکیل می‌دهند. مثلاً گرچه عمل $hɔwardən$ «خوردن» به‌طور کلی عملی مستمر، پیوسته و غیراتمی است؛ فرایند $sif\ hɔwardən$ «سیب خوردن» از آنجا که رویدادهایی مجزا و جزئی‌تر نسبت به $hɔwardən$ «خوردن» را نشان می‌دهد، اتمی و قابل شمارش است (۳۶-۳۷):

36) $ha: \quad mɪr-əm$

اول شم-خوردن-ناستمراری در حال
«دارم می‌خورم». (غیر هسته‌ای)

37) $sə \quad sif-əm \quad hɔwa:rd$

خورد اول شم (فاعل ارگتیو)-سیب سه
«سه عدد سیب خوردم». (هسته‌ای)

لذا اتمی بودن را می‌توان از جمله مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر کرآمدی به حساب آورد که موجب می‌شود جمله (۳۶) که بر مجموعه‌ای از رویدادهای اتمی دلالت می‌کند کرآمد و جمله (۳۷) که فاقد این ویژگی است، ناکرآمد باشد. بنابراین، می‌توان مدعی شد در لکی نیز همانند بسیاری از زبان‌های هندواروپایی ویژگی اتمی بودن یکی از ویژگی‌های محمول‌های کرآمد به شمار می‌رود.

۴-۵-۲. سطوح کرآمدی و عوامل مؤثر بر آن در لکی

^۱. quantity criterion

از منظر رویکردهای نحو-بنیاد، فعل به تنهایی نمی‌تواند بیانگر موقعیت کرانمند یا غیر کرانمند باشد و می‌بایست ظرفیت‌های فعل (اعم از فاعل و مفعول) را نیز در نظر گرفت (Comrie, 1976:45). برای مثال در دو جمله (۳۸) و (۳۹) با اینکه هر دو فعل مشابه *xuwardən* «خواندن» را دارند ولی نمود ناکرانمند و دومی موقعیتی کرانمند را می‌رساند:

38) *hasan ha: maxuwardi*

می‌خواند دارد حسن

«حسن دارد می‌خواند».

39) *hasan ha: fatija maxuwardi*

می‌خواند فاتحه دارد حسن

«حسن دارد فاتحه می‌خواند».

لذا از این منظر، افعال دارای نمود کامل، ویژگی کرانمندی دارند و افعال ناقص ناکرانمند هستند؛ بنابراین، کامل یا ناقص بودن نمود را می‌توان از مؤلفه‌های مؤثر بر نمود موقعیتی فعل برشمرد. به نظر می‌رسد در گویش لکی در خصوص پارامتر کرانمندی چنین ارتباطی برقرار باشد (۴۰-۴۲):

40) *bizan *ʔa da dejga/ʔara da dejga nuwəzijaɯ hward-ɪ*

س ش مفرد-خورد عدسی برای ده دقیقه / *در ده دقیقه بیژن

«بیژن *در ده دقیقه/برای ده دقیقه عدسی خورد».

41) *bizan ʔa da dejga/ *ʔara da dejga nuwəzijaɯ-ʔa hward-ɪ*

س ش مفرد-خورد نشانه معرفگی-عدسی برای ده دقیقه / در ده دقیقه بیژن

«بیژن در ده دقیقه/*برای ده دقیقه عدسی را خورد».

42) *bizan *ʔa da dejga/ʔara da dejga du fumi hward-ɪ*

س ش مفرد-خورد هندوانه دو برای ده دقیقه / *در ده دقیقه بیژن

«بیژن *در ده دقیقه/برای ده دقیقه دو هندوانه خورد».

در (۴۰) چون به *nuwəzijaɯ* «عدسی» خاصی اشاره نشده است و صرفاً عمل *hwardən* «خوردن» را نشان می‌دهد، لذا فعل ناکرانمند و در نتیجه جمله دارای نمود فعالیتی است. این در حالی است که در (۴۱) به دلیل اشاره به غذا و بافتی خاص (دارا بودن ویژگی معرفگی به علت انضمام عنصر معرفگی *a-* به مفعول مستقیم)، فعل کرانمند است و در نتیجه نمود غایتمند است. در (۴۲) به علت ویژگی قابل شمارش بودن مفعول مستقیم *fumi* «هندوانه»، عمل *hwardən* «خوردن» از نمود فعالیتی به نمود غایتمند تبدیل شده است.

در گویش مورد مطالعه از لکی عناصر معرفگی از قبیل حروف تعریف، ضمائر ملکی و برخی کمیت‌نماها و ظرفیت فعل در تعیین کرانمندی عبارت فعلی مؤثرند؛ باین حال، مشاهده می‌شود گاهی اوقات کرانمند یا ناکرانمند بودن یک موقعیت به بافت^۱ نیز بستگی دارد و صرف در نظر گرفتن ویژگی‌های نحوی و ظرفیتی فعل برای تعیین نوع نمود کفایت نمی‌کند. از مهم‌ترین دلایل اهمیت تمایز بین کرانمند و ناکرانمند بودن به مسئله تقابل بین نمود کامل و ناکامل برمی‌گردد. هنگامی که یک نمود کامل

^۱. context

به موقعیتی کرانمند اشاره کند یعنی هدف محقق شده است. در بیان موقعیت‌های کرانمند، هم نقطه پایانی مهم است و هم فرایندی که طی می‌شود. می‌توان موقعیت‌های کرانمند را به صورت نمود ناقص بیان کرد و حتی می‌توان صراحتاً گفت که یک موقعیت هدف‌دار هرگز محقق نشده است. برای مثال در جمله (۴۳) از آنجا که هنوز فعل حاصل نشده است با نمود ناقصی مواجهیم و گرچه فعل مدنظر کرانمند است، نمود همچنان ناقص است. این نکته‌ای است که وندلر (1967:47)، به نقل از کامری، از آن با عنوان «نمود حصولی/دستاوردی» یاد می‌کند.

43) da:ʃt-im ma-rasijaj-mun-ə tʊwəkə kəwər

کور (نام رسته‌کوهی در زاگرس) نوک به-شناسه فاعلی اولش جمع-رسیدن-ن‌استمراری داشتیم
«داشتیم به نوک کور (نام کوهی در زاگرس) می‌رسیدیم».

در بسیاری از موارد در لکی با صرف در نظر گرفتن ویژگی‌های فعلی، نمی‌توان اتمی بودن یا نبودن و در نتیجه کرانمندی را تعیین کرد؛ برای نمونه، قابل‌شمارش یا غیرقابل‌شمارش بودن محمول‌های اسمی به کاررفته پس از عبارات اندازه‌گیری چون fəra «بسیار»، تنها با در نظر گرفتن ویژگی افعال در بافت مشخص می‌شود (۴۴-۴۶):

44) ʔɑ:m fərej ʔara: dasgirunɪ hat-ʊwi

نشانه سومش جمع و کامل بودن-آمد نامزدی برای بسیاری آدم
«افراد زیادی به (مراسم) نامزدی آمده بودند».

45) ʔəj ruʒ-ə-la fəra xuwəsa mi-r-əm

اولش جمع-خوردن-نشانه استمراری غصه زیاد نشانه جمع-مرفگی-روز این
«این روزها بسیار غصه می‌خورم».

46) hɪzəm fəra-munɪ ɟam kerd ʔa dar ʔəʃkaf-a

معرفه-غار در در کرد جمع اولش جمع ارگنیو-زیاد-هیزم
«هیزم فراوانی را در ورودی غار جمع کردیم».

در اینجا گرچه در سه جمله (۴۲-۴۴) از عنصر اندازه‌گیری fəra «بسیار» استفاده شده است، با این حال، با توجه به بافت معنایی، فقط مثال اول قابل‌شمارش و باقی غیرقابل‌شمارش هستند. به عبارتی، (۴۴) نشان می‌دهد کمی بودن و همگن بودن را می‌توان به‌عنوان ویژگی محمول‌های منفرد و اتمی برشمرد. بنابراین، این دو ویژگی را می‌توان به‌عنوان ویژگی محمول‌های رویدادی نام برد. از طرفی، محمول‌های فعلی هسته‌ای کرانمندند؛ ولی این گونه نیست که هر محمول کرانمندی کمی باشد. مثلاً ʔara: jə sa:ʔat rɪ kerdən «برای یک ساعت راه رفتن» کرانمند است؛ ولی اتمی نیست، چرا که ممکن است به برآیند دو رویداد مقارن، متوالی ولی جداگانه اشاره کند.

۵. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، که تحقیقی کیفی و به صورت توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر داده‌های حاصل از مشاهده و مصاحبه است، به بررسی مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود واژگانی (موقعیتی) در لکی گویش دره‌شهر پرداخته است. این پژوهش پس از تشریح ویژگی‌های مهم مؤثر بر تعیین نوع نمود، با تکیه بر رویکرد نمودی فیلیپ (1999, 2004, 2012) و کرافت (2012) نشان داد

در لکی گویش دره‌شهر، مؤلفه‌های پویایی، دیرشی بودن، همگن بودن، کرانمندی و هسته‌ای (امی) بودن فعل از جمله مهم‌ترین عوامل مؤثر بر تعیین نوع نمود فعل هستند و با مبنا قرار دادن این مؤلفه‌های تمیزدهنده می‌توان به‌طور نظام‌مند انواع طبقات نمودی واژگانی را در لکی پیاده و تبیین کرد. برخلاف برخی از دیدگاه‌ها از جمله دوتی (1991, 1986) و کریفکا (1992) که کرانمندی را عمدتاً از ویژگی‌های ذاتی خود فعل برمی‌شمارند، مشاهده شد که در گویش مذکور از لکی نیز همانند بسیاری از گویش‌های ایرانی برای تبیین برخی از مؤلفه‌های مؤثر بر تعیین نوع نمود موقعیتی از جمله مؤلفه کرانمندی، هسته‌ای بودن و کامل بودن می‌بایست بافت معنایی و کاربردشناختی را هم در نظر گرفت و این با یافته‌های فیلیپ (2012, 2011, 2004)، روستین (2004) و کرافت (2012) هم‌راستا است. همچنین، این پژوهش نشان داد در گویش مذکور از لکی افعال کامل ویژگی کرانمندی دارند و افعال ناقص ویژگی ناکرانمندی دارند که این با یافته‌های فیلیپ (2011) و بُرر^۱ (2013) همخوانی دارد. همچنین، مشاهده شد که در لکی نیز همانند بسیاری از زبان‌های هندواروپایی (Comrie, 1976:46) می‌توان با استفاده از قواعد صرفی افعال کرانمند را از ناکرانمند به وجود آورد. علاوه بر این، می‌توان با توجه به ماهیت بی‌نشان افعال ناکرانمند نتیجه گرفت که علامت تفکیک هر فعل ناکرانمند را می‌توان به‌عنوان مبنایی برای تولید یک محمول کرانمند قرارداد، به‌شرط آنکه این فعل با یک قمر افزایشی مناسب که مشخص‌کننده ملاک کمی (QC) باشد ترکیب شود و این با یافته‌های فیلیپ (1999) هم‌راستا است.

منابع

- ابوالحسنی چیمه، زهرا. (۱۳۹۰). انواع نمود واژگانی در افعال فارسی. *ادب فارسی*، (۱۶)، ۱۰۱-۱۲۰.
- استاجی، اعظم و نخواستی، فاخته. (۱۳۹۲). بررسی نمود، تمایزات نمودی عمده و زمان در زبان فارسی. به کوشش محمد دبیرمقدم، مجموعه مقالات هشتمین همایش زبان‌شناسی ایران (۳۳-۴۱). دانشگاه علامه طباطبایی.
- امان‌اللهی‌بهاروند، سکندر. (۱۳۷۰). قوم‌لر: پژوهشی درباره پراکندگی جغرافیایی لرها در ایران. آگاه.
- برزگر، حسن و کریمی‌دوستان، غلامحسین. (۱۳۹۶). نمود واژگانی در افعال مرکب مشتق از صفت در زبان فارسی. *پژوهش‌های زبانی*، (۱)، ۴۱-۵۷.
- چراغی، زهرا و کریمی‌دوستان، غلامحسین. (۱۳۹۲). طبقه‌بندی افعال زبان فارسی براساس ساخت رویدادی و نمودی. *پژوهش‌های زبانی*، (۴)، ۴۱-۶۰.
- خوش‌لبافان، زهرا. (۱۳۹۱). کرانمندی افعال مرکب دارای جزء پیش‌صفتی. به کوشش محمد دبیرمقدم، مجموعه مقالات هشتمین همایش زبان‌شناسی ایران (۷۰۴-۷۱۱). دانشگاه علامه طباطبایی.
- دانش‌پژوه، فاطمه؛ کریمی‌دوستان، غلامحسین؛ محمدابراهیمی، زینب، روشن، بلقیس. (۱۳۹۲). ماهیت نمود واژگانی فعل و رابطه آن با تکواژ ستاک‌ساز غیرمعلوم در کردی سورانی. *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان دانشگاه فردوسی*، (۸)، ۵۳-۸۰.
- دبیرمقدم، محمد. (۱۳۹۲). *رده‌شناسی زبان‌های ایرانی* (۲ جلد). سمت.
- راسخ‌مهند، محمد. (۱۳۹۳). *فرهنگ توصیفی نحو*. علمی.
- رضایی، والی. (۱۳۹۱). بررسی نحوی و معنایی افعال ایستا در زبان فارسی. *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان*. (۷)، ۲۳-۳۸.
- شهسواری، فرامرز. (۱۳۹۴). *توصیف ساختار زبان لکی*. طاق‌بستان.

¹ H. Borer

- کریمی‌دوستان، غلامحسین و آزادفر، رؤیا. (۱۳۹۲). فرهنگ توصیفی معنی‌شناسی. باور.
- مجیدی، مریم. (۱۳۸۸). جلوه‌ها و کارکردهای نمود فعل در زبان فارسی. فصلنامه پژوهش زبان و ادبیات فارسی، ۱۵، ۱۴۵-۱۵۸.
- نغزگوی کهن، مهرداد. (۱۳۸۹). افعال معین و نمایش نمود در زبان فارسی. ادب پژوهی، ۱۴، ۹۳-۱۱۰.
- ویسی حصار، رحمان. (۱۳۹۴). زمان و نمود در کردی موکریانی. فصلنامه مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، ۲(۸)، ۱۰۱-۱۲۴.
- ویسی حصار، رحمان. (۱۳۹۶). نمود در کردی: از هستی‌شناسی تا دستور. جستارهای زبانی، ۳(۸)، ۱۳۵-۱۵۸.
- Abolhasani, C. Z. (2011). Lexical aspect in Persian verbs. *Persian Literature*, 1(6), 101-120. [In Persian]
- Aliakbari, M., Gheitasi, M., & Anonby, E. (2015). On language distribution in Ilam province, Iran. *Iranian Studies*, 48(6), 835-850.
- Amanollahi, S. (2004). *The Luri peoples. Āgāh*. [In Persian]
- Anonby, E. (2004). Kurdish or Luri. Laki's disputed identity in the Luristan province of Iran. *Kurdische Studien*, 4(5), 7-22.
- Bach, E. (1981). On time, tense, and aspect: An essay in English metaphysics. In P. Cole (Ed.), *Radical pragmatics* (pp. 63-81). Academic Press.
- Barzegar, H. & Karimi Doustan, G. 2017. Lexical aspect in Persian deadjectival complex predicates. *Language Research*, 8(1), 41-57. [In Persian]
- Beavers, J. (2002). Aspect and the distribution of prepositional resultative phrases in English. *LingWorking*, 12, 1-40.
- Borer, H. (2013). *Structuring Sense: Taking form* (Vol. 3). Oxford University Press.
- Cheraghi, Z. & Karimi-Doostan, G. (2014). Classification of Persian verbs based on event and aspectual. *Language Research*, 4(2), 41-60. [In Persian]
- Comrie, B. (1976). *Aspect*. Cambridge University Press.
- Croft, W. (2012). *Verbs: Aspect and causal structure*. OUP Oxford.
- Dabir Moghaddam, M. (2014). *Typology of Iranian languages*. SAMT. [In Persian]
- Dahl, O. (1985). *Tense and aspect systems*. Blackwell.
- Daneshpazhouh, F., Karimi-Doostan, G., Mohamad Ebrahimi, Z., Roshan, B. (2014). The Nature of verb lexical aspect and its relation to-rā/rē non-active morpheme in Sorani Kurdish. *Journal of Linguistics & Khorasan Dialects*, 5(8), 53-80. [In Persian]
- Dowty, D. R. (1986). The effects of aspectual class on the temporal structure of discourse: semantics or pragmatics? *Linguistics and philosophy*, 9(1), 37-61.
- Dowty, D. R. (1991). Thematic proto-roles and argument selection. *Language*, 67, 547-619.
- Filip, H. (1999). *Aspect, situation types and noun phrase semantics*. Garland.
- Filip, H. (2004). The telicity parameter revisited. In R. B. Young (Ed.), *Semantics and Linguistic Theory* (Vol. 14, pp. 92-109). Northwestern University.
- Filip, H. (2011). Aspectual class and aktionsart. In C. Maienborn, K. von Stechow, & P. Portner (Eds.), *Semantics: An international handbook of natural language meaning* (pp. 85-100). Mouton de Gruyter.
- Filip, H. (2012). Lexical aspect. In R. I. Binnick (Ed.), *The Oxford handbook of tense and aspect* (pp. 721-751). Oxford University Press.
- Garey, H. B. (1957). Verbal aspect in French. *Language*, 33(2), 91-110.
- Hamzeh'ee, M. R. (2015). "LAK TRIBE," *Encyclopædia Iranica*. available at <http://www.iranicaonline.org/articles/lak-tribe> (accessed on 31 December 2015).
- Hay, J., Kennedy, C., & Levin, B. (1999). Scalar structure underlies telicity in degree achievements. In T. Matthews, & D. Strolovitch (Eds.), *Semantics and linguistic theory* (Vol. 9, pp. 127-144). University of California.

- Karimi Doostan, Gh. & Azadfar, R. (2012). *Descriptive dictionary of semantics*. Bavar. [In Persian]
- Krifka, M. (1992). Thematic relations as links between nominal reference and temporal constitution. *Lexical matters*, 2953, 29-53.
- Krifka, M. (1998). The origins of telicity. In S. Rothstein (Ed.), *Events and grammar* (pp. 197-235). Springer, Dordrecht.
- Khoshlabafan, Z. (2012). The telicity of compound verbs. M. DabirMoghadam (Ed.), *Proceedings of the 8th ILC* (pp. 711-704). Allameh Tabatabai University. [In Persian]
- Löbner, S. (2013). *Understanding semantics* (2nd ed.). Routledge.
- Majidi, M. (2010). Lexical aspect and its representation in Persian. *Language and Literary Reasearch*, 15, 145-158. [In Persian]
- Minorsky, V. (1986). Lak. In B. Lewis, C. Pellat, & J. Schacht (Eds.), *The Encyclopaedia of Islam* (pp. 821-826). Brill.
- NaghzguyeKohan, M. (2011). Auxilary vebs and aspect marking in Persian. *Literary Reasearch*, 4(14), 93-110. [In Persian]
- RasekhMahand, M. (2013). *Descriptive dictionary of syntax*. Elmi. [In Persian]
- Reichenbach, H. (1947). *Elements of symbolic logic*. The Macmillan Company.
- Rezaee, V. (2013). A syntactic and semantic investigation of static verbs in Persian. *Journal of Linguistics & Khorasan Dialects*, 4(7), 23-38. [In Persian]
- Rothstein, S. (2004). *Structuring events: A study in the semantics of lexical aspect*. Blackwell.
- Schmitt, R. (1989). *Compendium linguarum iranicarum*. Reichert Verlag.
- Shahsavari, F. (2016). Describing the structure of Laki. Taghobestan. [In Persian]
- Smith, C. (1997). *The parameter of aspect*. Kluwer.
- Staji, A. & Nakhavoli, F. (2013). The study of aspect and tense in Persian. In M. DabirMoghadam (Ed.), *Proceedings of the 8th ILC* (pp. 33-41). Allameh Tabatabai University. [In Persian]
- Veisi Hasar, R. (2015). Tense and aspect in Kurdish. *Journal of Western Iranian Languagees and Dialects*. 2(8), 124-101. [In Persian]
- Veisi Hasar, R. (2017). Aspect in Kurdish: From ontology to grammar. *Language Related Research*, 8(3), 135-158. [In Persian]
- Vendler, Z. (1967). *Linguistics in philosophy*. Cornell University Press.

